

“แม่คือนักบริหาร” ถ้อยคำอุปสรรคที่สะท้อนจากผู้ใช้งาน ในนิตยสารเกี่ยวกับแม่และเด็ก¹

นพรัตน์ น้อยเจริญ² และสิริวรรณ นันทจันทูล³

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มุ่งวิเคราะห์ถ้อยคำอุปสรรคเกี่ยวกับการบริหารที่ผู้ใช้ภาษาในนิตยสารเกี่ยวกับแม่และเด็กใช้ เพื่อศึกษาว่าอุปสรรคดังกล่าวสะท้อนมโนทัศน์ของผู้ใช้งานในนิตยสารเกี่ยวกับแม่และเด็กอย่างไร และอุปสรรคเหล่านั้นทำหน้าที่อะไรในวาทกรรมประเภทบทความในนิตยสาร ข้อมูลที่นำมาศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ นิตยสารเกี่ยวกับแม่และเด็ก 4 รายชื่อ ได้แก่ นิตยสาร M&Cแม่และเด็ก, รักลูก, ModernMom และ Mother&Care ที่วางจำหน่ายระหว่างเดือนมกราคมถึงเดือนธันวาคม ปี พ.ศ. 2557 จำนวน 48 เล่ม คัดเลือก 96 บทความ โดยแบ่งออกเป็นบทความสัมภาษณ์ และบทความให้ความรู้ ผู้วิจัยพบว่า ถ้อยคำอุปสรรคสะท้อนให้เห็นบทบาทของแม่ต่อการเลี้ยงลูกว่าเป็นนักบริหาร แม่คือนักบริหาร ที่ต้องบริหารทั้งตนเองและลูก การเลี้ยงลูกเปรียบเสมือนการลงทุนทางธุรกิจ ที่มีผลปลายทางคือความสำเร็จของลูกเป็นรางวัลของแม่ มโนอุปสรรค (conceptual metaphor) [แม่คือนักบริหาร] ทำหน้าที่ 2 ด้าน คือหน้าที่ด้านการถ่ายทอดความคิด ได้แก่ การอธิบายความ การเปลี่ยนมุมมองใหม่ และหน้าที่ด้านบุคลิกสัมพันธ์ การนำเสนอภาพลักษณ์ความเป็นแม่ ผลจากการวิจัยในครั้งนี้ ทำให้เห็นมุมมอง มิติตามความเป็นแม่ของผู้หญิง ที่สื่อผ่านภาษาในนิตยสารเกี่ยวกับแม่และเด็ก อาจกล่าวได้ว่าภายใต้ความเป็นหญิงที่สมบูรณ์แบบนั้น ความเป็นแม่ที่อยู่ในตัวตนนั้นด้วย

คำสำคัญ : 1. แม่ 2. ถ้อยคำอุปสรรค 3. นิตยสารเกี่ยวกับแม่และเด็ก

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “บทบาทความเป็นแม่ที่สะท้อนจากถ้อยคำอุปสรรคในนิตยสารเกี่ยวกับแม่และเด็ก”

² นิสิตหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และอาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

³ รองศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์วิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

“Mom is a manager.” Metaphor words reflected from the language’s users from the magazine about mother and child.⁴

Nopparat Noyjarean⁵ and Siriwan Nantachantoo⁶

Abstract

This article aimed to analyze the metaphor about management found in the Thai magazines related to mother and child. The data used in this research were taken from 48 issues of four different magazines about mother and child that were sold between January to December 2014, namely M&C mother and child, Love child, Modern Mom and Mother&Care. 96 articles were selected and categorized into interviews and educational articles. The findings revealed that the metaphor “Mother is the manager,” was used to reflect the role of mothers in raising children. Mother is the manager, who has to manage her life as well as her child’s. Raising a child is like an investment, and the success of a child is mother’s return. Conceptual metaphor has two roles which are: conveying ideas by explaining a new perspective and the individual duty relation, i.e. presenting the image of motherhood. This research conveys many viewpoints and dimensions of motherhood of the Thai women presented in the magazines about mother and child. It can be assumed that beneath perfect womanhood, there in lies motherhood.

Keywords: 1. Mother 2. Metaphor 3. Magazines related to mother and child

⁴ This research articles “Motherhood That Reflects the Metaphorical In The Magazine About The Mother And Child”

⁵ Ph.D. student in Major of Thai, Faculty of Humanities, Kasetsart University, Bangkok, Thailand.

⁶ Associate Professor Dr. at Department of Thai, Faculty of Humanities, Kasetsart University, Bangkok, Thailand.

บทนำ

“แม่คือผู้ให้กำเนิดชีวิตลูก เป็นผู้เลี้ยงดู พุ่มพัก หล่อหลอมและเป็นแบบในการดำเนินชีวิตของลูก ว่ากันว่าลูกจะเติบโตมาเป็นอย่างไรนั้น การเลี้ยงดูของแม่มีส่วนสำคัญมาก เพราะการเลี้ยงดูของแม่เปรียบเสมือนภาพสะท้อนตัวตนของแม่ไปยังลูก แม่เป็นอย่างไร ลูกก็เป็นอย่างนั้น เป็นภาพสะท้อนของกันและกันอย่างชัดเจน”

(Rakluk, August 2014, p. 44)

จากคำกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าสังคมปัจจุบันให้ความสำคัญกับผู้เป็นแม่ไว้ค่อนข้างสูง เพราะบุคคลที่ได้ชื่อว่าแม่นั้นถูกสังคมตีกรอบไว้ว่าต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ลูก ซึ่งในแต่ละสังคมได้เสนอภาพความเป็นแม่ในอุดมคติไว้ แต่หากแม่คนใดไม่เป็นไปตามที่สังคมกำหนดก็ถือว่าเป็นแม่ที่ไม่ดี ส่งผลกระทบต่อครอบครัวและลูกของตน จะเห็นได้ว่าผู้หญิงที่เป็นแม่ในปัจจุบันต่างก็รับภาระหนักพอสมควรเนื่องจากจะต้องเก่งเรื่องการเลี้ยงดูลูกแล้ว ยังต้องเก่งด้านการบริหารจัดการเรื่องครอบครัวและการทำงานอีกด้วย

ปัจจุบันผู้หญิงมีบทบาทในฐานะผู้นำเพิ่มมากขึ้น ทั้งด้านการปกครองและการบริหารจัดการองค์กรธุรกิจ ซึ่งเห็นได้จากการยอมรับอย่างเป็นทางการจากผลงานเขียนของนักเขียนชาวอเมริกา ที่เขียนหนังสือเรื่อง *Enlightened Power: How Women Are Transforming The Practice Of Leadership* โดยมี เดวิท เกอร์เกน เป็นบรรณาธิการ ซึ่งมีจำนวนบทความทั้งสิ้น 30 บทความ ที่ให้การยกย่องและชื่นชมผู้หญิงที่ประสบความสำเร็จในฐานะผู้นำทั้งในด้านความสำเร็จและด้านความสามารถของผู้หญิงที่พร้อมจะก้าวไปข้างหน้าสู่ตำแหน่งงานที่สูงขึ้นด้วยความมั่นใจและเปี่ยมไปด้วยคุณภาพ

ทุกวันนี้ผู้หญิงได้รับการยอมรับและเปลี่ยนแปลงบทบาทมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้หญิงที่รับบทเป็นแม่ ดังจะเห็นได้จากนิตยสารเกี่ยวกับแม่และเด็ก ที่นำเสนอภาพลักษณ์ความเป็นแม่ที่เกี่ยวข้องกับบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบที่มีต่อการเลี้ยงและดูแลลูก ซึ่งมักจะสร้างและนิยามตัวตนของผู้หญิงให้เข้ากับสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป เนื่องจากปัจจุบันผู้หญิงมีบทบาทในสังคมมากขึ้น บทบาทของผู้หญิงยุคใหม่จึงต้องรับบทบาทการเป็นแม่ที่เพียบพร้อมและฉลาด เก่งการเรียนรู้รอบด้าน อีกทั้งยังสามารถแก้ปัญหาและตัดสินใจแทนหัวหน้าครอบครัวได้ นอกจากนี้ผู้หญิงยังได้รับบทบาทของ “ผู้หญิงทำงาน” (working woman)

บทบาทของผู้หญิงในฐานะความเป็นแม่นั้นยังได้รับการยกย่องให้เป็นผู้ยิ่งใหญ่ โดยเฉพาะสื่อมักจะกล่าวให้ผู้หญิงที่เป็นแม่มีบทบาท “ซูเปอร์แม่ม” (super mom) แม่ที่รับบทเป็นผู้ที่ยิ่งใหญ่ เป็นทุกสิ่งของลูก นอกจากนี้ยังพบว่า มีการยกย่องผู้หญิง โดยการเปรียบเทียบ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“แม่ เป็นอาชีพที่ไม่มีวันหยุดเพราะนอกจากจะต้องดูแลลูก ดูแลคู่ชีวิต และอีกสารพัด การจัดการในบ้าน เราจึงรู้สึกว่าเป็นแม่ (บางคน) ซ้ำลึบ บ่อยๆ จริงๆ แล้วไม่ได้เป็นความผิดปกติดีอะไร แม่แต่ละคนมีเรื่องที่ต้องจัดการ หลายอย่าง จึงเป็นเรื่องธรรมดาที่จะลืมนั่นนี่ได้”

(Mother&Care, August 2014, p. 2)

จากตัวอย่างข้างต้น หากมองในมุมนักภาษาศาสตร์ปริชาน (cognitive linguistics) ตามแนวคิดของ Lakoff and Johnson (1980) เรื่องอุปลักษณ สะท้อนให้เห็นระบบวิธีคิดและมุมมองของผู้ใช้ภาษา ด้านบทบาทความเป็นแม่ได้เป็นอย่างดีว่า แม่ในยุคปัจจุบันต้องเป็นนักบริหารจัดการภายในบ้าน อำนาจในการตัดสินใจขึ้นอยู่กับผู้เป็นแม่ ดังถ้อยคำอุปลักษณ “การจัดการ” ดังนั้น บทบาทของผู้หญิงที่เป็นแม่จะต้องเป็นบุคคลที่สามารถบริหารจัดการทุกสิ่งในบ้านได้ อาจกล่าวได้ว่า การศึกษาอุปลักษณในสื่อนิตยสาร จากบทความให้ความรู้และบทความสัมภาษณ์ สะท้อนให้เห็นบทบาทความเป็นแม่ในยุคปัจจุบันแตกต่างไปจากเดิม คือ การเป็นนักบริหารจัดการ

อุปลักษณ ทำให้เราเข้าใจระบบมโนทัศน์ คือ “มโนอุปลักษณ” (conceptual metaphor) Lakoff & Johnson (1980) ผู้เสนอมุมมองอุปลักษณตามแนวภาษาศาสตร์ปริชาน ได้จำแนกอุปลักษณเป็นสองระดับ คือ อุปลักษณในระดับถ้อยคำเรียกว่า ถ้อยคำอุปลักษณ (metaphorical expressions) หมายถึง ถ้อยคำที่เป็นการเปรียบเทียบ ซึ่งผู้ใช้ภาษาสื่อสารกันทั่วไปในชีวิตประจำวัน และอุปลักษณในระดับมโนทัศน์ เรียกว่า มโนอุปลักษณ (conceptual metaphor) หมายถึง ความคิดซึ่งมีลักษณะเป็นความเปรียบเทียบที่อยู่ในระบบการรับรู้หรือระบบปริชานของผู้ใช้ภาษา

บทความวิจัยนี้มุ่งวิเคราะห์ถ้อยคำอุปลักษณเกี่ยวกับนักบริหารที่ผู้ใช้ภาษาในนิตยสารเกี่ยวกับแม่และเด็กใช้ เพื่อศึกษาว่าอุปลักษณดังกล่าวสะท้อนมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษาในนิตยสารเกี่ยวกับแม่และเด็กอย่างไร และอุปลักษณนักบริหารทำหน้าที่อะไรในวาทกรรมประเภทบทความในนิตยสาร

ขอบเขตของการวิจัย

ข้อมูลอุปลักษณะ [แม่คือนักบริหาร] ในการศึกษาครั้งนี้ คัดเลือกจากนิตยสารเกี่ยวกับแม่และเด็ก 4 รายชื่อ ได้แก่ นิตยสาร M&Cแม่และเด็ก, รักลูก, ModernMom และ Mother&Care ที่วางจำหน่ายระหว่างเดือนมกราคมถึงเดือนธันวาคม ปี พ.ศ. 2557 โดยเป็นนิตยสารตั้งแต่ปีที่แรกของเดือนมกราคมถึงปีหลังของเดือนธันวาคม 2557 จำนวน 48 เล่ม คัดเลือก 96 บทความ โดยแบ่งออกเป็นบทความสัมภาษณ์และบทความให้ความรู้ เหตุที่คัดเลือกเฉพาะบทความดังกล่าว เนื่องจากการศึกษาอุปลักษณะตามแนวภาษาศาสตร์ปริชาณเป็นการศึกษาภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ดังนั้นการเลือกเฉพาะบทความสัมภาษณ์และบทความให้ความรู้ จึงสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีที่จะวิเคราะห์ นอกจากนี้ เหตุผลที่ผู้วิจัยเลือกศึกษาข้อมูลจากนิตยสารเกี่ยวกับแม่และเด็ก 4 รายชื่อนั้น เนื่องมาจากนิตยสารดังกล่าวได้รับความนิยม และการตอบรับจากผู้อ่านเป็นอย่างมาก จากการจัดอันดับนิตยสารขายดีในแอปพลิเคชัน AIS Bookstore ในปี พ.ศ. 2558 ดังรายชื่อบทความต่อไปนี้

ชื่อนิตยสาร	ชื่อบทความ
1. M&Cแม่และเด็ก นิตยสารรายปักษ์ (จำนวน 12 ฉบับต่อปี)	- เติบโตแข็งแรง - new mom 1-3
2. รักลูก นิตยสารรายเดือน (จำนวน 12 ฉบับต่อปี)	- คลินิกสูติ-นรีเวช - Mom Style
3. ModernMom นิตยสารรายเดือน (จำนวน 12 ฉบับต่อปี)	- Gure Pregnancy - Back in shape
4. Mother&Care นิตยสารรายเดือน (จำนวน 12 ฉบับต่อปี)	- To be mom - Growing up

วิธีดำเนินการวิจัย

1. จำแนกถ้อยคำอุปลักษณะเกี่ยวกับแม่ ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยจำแนกถ้อยคำอุปลักษณะที่มีแบบเปรียบเทียบ (source domain) ที่เหมือนกันอยู่ในหมวดหมู่เดียวกัน ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้นิยามอุปลักษณะ หมายถึง ข้อความหรือถ้อยคำที่แสดงการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่งที่อยู่ต่างวงความหมายกัน ในการเปรียบเทียบจะปรากฏหรือไม่ปรากฏคำเชื่อมแสดงการเปรียบเทียบก็ได้ เช่น

(1) “แม่เป็นอะไรได้บ้าง” เป็นนักบริหาร เมื่อชีวิตมีเงื่อนไขเรื่องลูก
เกี่ยวข้อง คุณต้องรับผิดชอบตัวน้อยๆ ให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีของสังคมหนึ่ง
แนวทางที่จะช่วยให้การเลี้ยงดูลูกมีคุณภาพก็คือ การมีเวลาคุณภาพ

บริหารจัดการเวลาในหน้าที่ต่างๆ ของคุณให้สมดุลไม่ให้ส่งผลกระทบต่อ
การทำงาน การเลี้ยงลูก หรือคู่รักของคุณ

(Mother&Care, June 2014, p. 27)

(2) สร้างต้นทุนชีวิตให้ลูก การที่ลูกต้องเสียพ่อแม่ตั้งแต่เด็กแรกๆ
น้องจะดูเหงาบ้าง แต่ไม่นานก็หายเศร้า เพราะพื้นฐานเป็นเด็กร่าเริง สิ่งที่เรา
มาปรับในเรื่องการเลี้ยงดูก็คือการให้ความรัก ความอบอุ่นเหมือนเดิม
ที่เพิ่มเติมคือเวลาและเล่นกับลูกมากขึ้น...

(Mother&Care, November 2014, p. 29)

ตัวอย่าง (1) ถ้อยคำอุปลักษณ์เกี่ยวกับแม่ที่เปรียบเทียบ “แม่เป็นนักบริหาร”
ซึ่งปรากฏคำเชื่อม “เป็น” ที่แสดงการเปรียบเทียบแม่กับนักบริหารเป็นแบบเปรียบเทียบ
(source domain) และแม่คือสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ (target domain)

ตัวอย่าง (2) ถ้อยคำอุปลักษณ์เกี่ยวกับแม่ที่เปรียบเทียบการเลี้ยงลูก
กับการสร้างต้นทุน ซึ่งไม่ปรากฏคำเชื่อม เช่น เป็น เหมือน หรือ คือ ถ้อยคำอุปลักษณ์
ดังกล่าวนี้มีการสร้างต้นทุนเป็นแบบเปรียบเทียบ (source domain) และการเลี้ยงดูลูก
เป็นสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ (target domain)

2. วิเคราะห์ถ้อยคำอุปลักษณ์ บทความวิจัยนี้ผู้วิจัยนำแนวคิดของ Lakoff and
Johnson (1980) มาใช้ในการวิเคราะห์ถ้อยคำอุปลักษณ์ซึ่งวิเคราะห์ลักษณะเด่น
(salient features) ระหว่างแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ โดยพิจารณาจากปริบท
และแสดงลักษณะคู่สัมพันธ์ (mapping) อย่างเป็นระบบ ซึ่งสะท้อนให้เห็นโนอุปลักษณ์

3. วิเคราะห์หน้าที่ วิเคราะห์หน้าที่ของมโนอุปลักษณ์ที่ปรากฏในวาทกรรม
ประเภทบทความในนิตยสาร ตามแนวงานปฏิบัติศาสตร์ โดยศึกษาหน้าที่ของอุปลักษณ์
ตามแนวคิดของ (Goatly, 1998)

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **ถ้อยคำอุปลักษณ์ (metaphorical linguistic expressions)** คือ
เปรียบเทียบของสองสิ่ง ได้แก่ แบบเปรียบเทียบ (source domain) และสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ
(target domain) ทั้งนี้สิ่งที่นำมาเปรียบเทียบกันต้องเป็นสิ่งที่อยู่ในวงความหมายที่ต่างกัน
และในการเปรียบเทียบนั้นอาจปรากฏสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบหรือไม่ก็ได้ (Lakoff & Johnson,
1980)

2. มโนอุปลักษณ์ (conceptual metaphor) คือระบบความคิดที่มีลักษณะเป็นอุปลักษณ์ ซึ่งเกิดจากการเชื่อมโยงประเภทมโนทัศน์เข้าด้วยกันปรากฏให้เป็นถ้อยคำอุปลักษณ์ มโนอุปลักษณ์จะเป็นไปตามการรับรู้ การมองโลกของคนในสังคมนั้นๆ และสะท้อนให้เห็นถึงมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษา

3. นิตยสารเกี่ยวกับแม่และเด็ก หมายถึง นิตยสารสำหรับกลุ่มบุคคลที่เป็นแม่ มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเลี้ยงดูลูกและหญิงตั้งครรภ์

4. แม่ หมายถึง หญิงผู้ให้กำเนิดหรือเลี้ยงดูลูก

แนวคิดที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับอุปลักษณ์ (conceptual metaphor)

อุปลักษณ์เป็นแนวคิดสำคัญอย่างหนึ่ง ที่นักภาษาศาสตร์ปริชานสนใจศึกษา ทั้งนี้ เนื่องจากทฤษฎีภาษาศาสตร์ปริชานมีความเชื่อว่า ภาษาสะท้อนระบบความคิดของผู้ใช้ภาษา อุปลักษณ์ซึ่งเป็นลักษณะการใช้ภาษาในเชิงเปรียบเทียบ จึงเป็นตัวแทนของการอธิบายเรื่อง ระบบความคิด หรือระบบมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษาได้เป็นอย่างดี การศึกษาอุปลักษณ์ตามแนวภาษาศาสตร์ปริชานนั้น เริ่มจาก Lakoff and Johnson นักภาษาศาสตร์ปริชาน ที่ได้เสนอแนวคิดของเขาทั้งสองไว้ในหนังสือ *Metaphor We Live By* (Lakoff & Johnson, 1980) อุปลักษณ์ไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือที่ใช้เพื่อสร้างจินตนาการในทางภาษาเท่านั้น แต่การใช้ภาษาในชีวิตประจำวันของมนุษย์ก็อยู่ในรูปของอุปลักษณ์ที่เป็นการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่งเช่นกัน

อุปลักษณ์ตามแนวคิดของ Lakoff & Johnson (1980) เป็นการขยายความเข้าใจเกี่ยวกับอุปลักษณ์ในลักษณะที่แตกต่างไปจากเดิม กล่าวคือ ที่ผ่านมามีผู้ใช้ภาษาส่วนใหญ่มองว่าอุปลักษณ์เป็นกลวิธีทางวรรณศิลป์ที่สามารถตกแต่งถ้อยคำให้มีความสละสลวย ไพเราะ และเป็นความสามารถพิเศษหรือพรสวรรค์ของกวี ในขณะที่ Lakoff & Johnson (1980) กล่าวว่าอุปลักษณ์ไม่ได้อยู่ในบทกวี หากแต่เป็นถ้อยคำที่เราสามารถสื่อสารกันในชีวิตประจำวัน และที่สำคัญอุปลักษณ์เป็นผลผลิตของระบบวิถีคิดของเรา

ตามแนวคิดของ Lakoff and Johnson (1980) สรุปการจำแนกอุปลักษณ์เป็น 2 ระดับ ดังนี้

(1) อุปลักษณ์ในระดับถ้อยคำเรียกว่า ถ้อยคำอุปลักษณ์ (metaphorical expressions) หมายถึง ถ้อยคำที่เป็นการเปรียบเทียบซึ่งผู้ใช้ภาษาสื่อสารกันทั่วไปในชีวิตประจำวัน

(2) อุปลักษณ์ในระดับมโนทัศน์เรียกว่า มโนอุปลักษณ์ (conceptual metaphor) หมายถึง ความคิดซึ่งมีลักษณะเป็นความเปรียบเทียบที่อยู่ในระบบการรับรู้หรือระบบปริชาณของผู้ใช้ภาษา

อุปลักษณ์ทั้งสองระดับมีความสัมพันธ์กัน กล่าวโดยพื้นฐานมนุษย์มีระบบวิธีคิดที่เป็นแบบอุปลักษณ์ เมื่อเรามีระบบวิธีคิดเช่นนี้ การคิด การมองโลก และการแสดงออกในชีวิตประจำวันของเราซึ่งรวมถึงการใช้ภาษาในการสื่อสารด้วยนั้น จึงมีลักษณะการเปรียบเทียบแบบอุปลักษณ์ด้วย ดังนั้น ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่เราใช้สื่อสารในชีวิตประจำวัน จึงนับเป็นหลักฐานสำคัญที่สามารถสะท้อนระบบ วิธีคิดหรือมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษา

Lakoff and Johnson (1980) ได้อธิบายระบบมโนทัศน์ (conceptual system) ของคนที่อยู่ในสังคมอังกฤษ โดยวิเคราะห์จากการใช้ภาษาในชีวิตประจำวัน ว่าอยู่ในรูปแบบของการเปรียบเทียบ เช่น คนอังกฤษมองว่า การโต้แย้งหรือการแสดงความคิดเห็นนั้นเป็นสงคราม (ARGUMENT IS WAR) ทั้งนี้ สืบเนื่องจากคำศัพท์ที่ใช้กล่าวถึงการโต้แย้งหรือการแสดงความคิดเห็นเป็นคำศัพท์ที่เกี่ยวกับสงคราม เช่น

Your claims are **indefensible**.

He **attacked every weak** point in my argument.

His criticisms were **right on target**.

I **demolished** his argument.

I've never **won** an argument with him.

You disagree? Okay, **shoot!**

If you use that **strategy**, he'll **wipe you out**.

He **shot down** all of my arguments.

(Lakoff & Johnson, 1980, p. 4)

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่าถ้อยคำที่ใช้มาเป็นอุปลักษณ์ซึ่ง ได้แก่ indefensible, attacked, right on the target, demolished, won, shoot, strategy, wipe out และ shot down เป็นรูปภาษาที่มีวงความหมายเกี่ยวข้องกับสงครามหรือการสู้รบ จะเห็นได้ว่าลักษณะการใช้ภาษาดังกล่าวไม่ได้มีโครงสร้างของการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่งแต่อย่างใด แต่เมื่อใดก็ตามที่เราต้องการพูดถึงการโต้แย้งหรือการแสดงความคิดเห็น มักมีคำศัพท์ที่เกี่ยวกับสงครามมาใช้เสมอ คำศัพท์เกี่ยวกับสงครามนี้ เป็นอุปลักษณ์ที่แสดงให้เห็นถึงระบบมโนทัศน์ของผู้ใช้ภาษา เกี่ยวกับการโต้แย้งหรือการแสดงความคิดเห็นว่าเป็นสงคราม (ARGUMENT IS WAR)

นอกจากนี้แนวคิดสำคัญของการศึกษามโนอุปลักษณ์ตามแนวภาษาศาสตร์ปริชาน จะมุ่งเน้นไปที่การถ่ายโยงความหมาย (mappings) ระหว่างวงความหมายต้นทาง (source domain) และวงความหมายปลายทาง (target domain) ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับภาษาที่จะโยงความสัมพันธ์ไปสู่ทัศนคติของผู้ใช้ภาษาที่สะท้อนออกมาจากการใช้ภาษาในชีวิตประจำวัน โดยองค์ประกอบทั้งสองนี้ Kövecses (2002, p. 252) ได้อธิบายไว้ดังนี้

1) วงความหมายต้นทาง (source domain)

วงความหมายต้นทางสามารถสร้างความเข้าใจวงความหมายปลายทาง กล่าวคือ ลักษณะทั่วไปของวงความหมายปลายทางส่วนใหญ่จะมีลักษณะรูปภาษาที่เป็นนามธรรมซึ่งยากต่อความเข้าใจและวงความหมายต้นทางจะมีรูปภาษาเป็นรูปธรรม ดังนั้น วงความหมายต้นทางจึงสามารถลดความซับซ้อนและทำให้วงความหมายปลายทางเข้าใจง่ายขึ้น

2) วงความหมายปลายทาง (target domain)

วงความหมายปลายทางเป็นวงความหมายในระดับทัศนคติที่สร้างความเข้าใจโดยการถ่ายโยงความหมายจากวงความหมายต้นทางที่ไปยังวงความหมายปลายทาง ซึ่งวงความหมายปลายทางจะมีลักษณะทั่วไปคือ เป็นนามธรรมและอวัติสัยมากกว่าวงความหมายต้นทาง

กล่าวโดยสรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับอุปลักษณ์ตามแนวภาษาศาสตร์ปริชาน Lakoff and Johnson (1980) เป็นแนวทางที่ช่วยให้เราเข้าใจภาษาที่ใช้สื่อสารในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะถ้อยคำอุปลักษณ์ที่เราใช้นั้นสามารถสะท้อนระบบความคิดของคนในสังคมนั้นได้

2. แนวคิดหน้าที่ของอุปลักษณ์ในวาทกรรมประเภทต่าง ๆ

ผู้ที่กล่าวถึงหน้าที่อุปลักษณ์ไว้มากที่สุด คือ Goatly (1998) ซึ่งได้นำแนวคิดเรื่อง หน้าที่ของภาษาที่ Halliday (1994) เสนอไว้มาจัดกลุ่มหน้าที่ของอุปลักษณ์แบ่งเป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ ได้แก่ หน้าที่ด้านการถ่ายทอดความคิด หน้าที่ด้านบุคคลสัมพันธ์ และหน้าที่ด้านการเรียบเรียงความ

2.1 หน้าที่ด้านการถ่ายทอดความคิด

(1) ทำหน้าที่เติมช่องว่างในคลังคำ หมายถึง ทั้งกรณีที่ไม่มีความหมายในภาษาเพื่อสื่อความคิดนั้นๆ และกรณีที่มีคำอยู่ แต่อุปลักษณ์สามารถสื่อสารได้ดีกว่า เช่น ในภาษาอังกฤษ มีการใช้อุปลักษณ์ light year (ปีแสง) เพื่อสื่อความหมายระยะประยะทาง (ในหนึ่งปีแสงจะเดินทางเป็นระยะทาง 94,630,000,000,000 กิโลเมตร)

(2) หน้าที่อธิบายความคิดที่เป็นนามธรรมโดยการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่ง เช่น การเปรียบระบบไฟฟ้ากับระบบประปา

(3) หน้าที่ทำให้เกิดมุมมองใหม่ เช่น เปรียบเทียบเรือไวคิงว่าเป็นม้า ในถ้อยคำ the horse of the sea ทำให้ผู้ฟังมองเห็นลักษณะของเรือที่คล้ายคลึงกับม้า ซึ่งเป็นมุมมองที่ผู้ฟังไม่คุ้นเคยมาก่อน

2.2 หน้าที่ด้านบุคคลสัมพันธ์

(4) หน้าที่ในการแสดงอารมณ์ความรู้สึก เช่น อุปสรรคในโคลงกลอนต่างๆ จะทำหน้าที่นี้ เพราะมักมีส่วนในการสร้างอารมณ์ให้เกิดกับผู้อ่าน โทลีสเชื่อว่าหน้าที่เราพบอุปสรรคในโคลงกลอนบ่อยๆ เป็นเพราะอุปสรรคมีผลในการสร้างอารมณ์สะท้อนใจ

(5) ทำหน้าที่เป็นคำร่ำนุเมื่อผู้พูดต้องการหลีกเลี่ยงที่ไม่สุภาพหรือแสดงความหมายในแง่ลบ เช่น การใช้อุปสรรค climbed the golden stair หรือ called to the eternal sleep ที่ใช้แทน to die

(6) หน้าที่เสริมสร้างความสนิทสนมระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง

(7) เป็นการละเล่นอย่างหนึ่งทางภาษา ใช้หยอกล้อ และสร้างอารมณ์ขัน เช่น การใช้อุปสรรคในการทายปริศนา

2.3 หน้าที่ด้านการเรียบเรียงความ

(8) อุปสรรคมีส่วนช่วยในการลำดับความในปริศนา / สร้างความสัมพันธ์ภาพในปริศนา ในการเล่าเรื่องราวต่างๆ ที่ใช้อุปสรรคเป็นตัวดำเนินเรื่อง เช่น ในการเล่าเรื่องของมดเป็นแบบเปรียบเทียบให้เข้าใจเกี่ยวกับระบบทหารของโรมัน โดยกล่าวเรื่องของมดที่ละประเด็นเป็นลำดับในปริศนา ผู้เล่าใช้เรื่องของมดแทนทหารโรมัน ขณะเล่าเรื่องก็เล่าเปรียบกับชีวิตมดที่ละประเด็นเป็นไปตามลำดับ

(9) หน้าที่ในการสร้างโลกจินตนาการในปริศนาที่นานต่างๆ

(10) หน้าที่ช่วยความจำ เรียกร้องความสนใจ และเป็นการใช้คำน้อยแต่สื่อความได้มาก โทลีส กล่าวว่า การที่อุปสรรคช่วยความจำ และเรียกร้องความสนใจได้นั้นเป็นเพราะอุปสรรคมักเป็นการกล่าวเกินจริง และเป็นเพราะผู้ฟังต้องใช้ความพยายามในการตีความมากกว่าการตีความข้อความแวดล้อมที่เป็นการกล่าวตรงๆ ด้วย แต่การตีความหลายชั้นนี้ถือว่าคุ้มค่า เพราะสามารถสื่อความได้มาก โดยที่ผู้พูดไม่ต้องบรรยายให้ยืดยาว

นอกจากนี้โทลียังกล่าวถึงหน้าที่ของอุปสรรคอีก 2 อย่างที่คาบเกี่ยวกลุ่มถ่ายทอดความคิดและกลุ่มปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล คือ

(11) หน้าที่ในการจูงใจผู้ฟัง โดยใช้อุปลักษณ์ที่ผู้พูดใช้อย่างเหมาะสมจะมีผลให้ผู้ฟังทำ หรือไม่ทำอะไรบางอย่าง

(12) หน้าที่กำหนดความคิดของผู้ฟัง อุปลักษณ์เป็นเครื่องมือในการกำหนดความสัมพันธ์ของคนในสังคม เช่น ในภาษาญี่ปุ่นมีอุปลักษณ์ผู้หญิงเป็นสินค้า (woman = commodity) ซึ่งเป็นการสร้างและกำหนดความสัมพันธ์ในสังคมที่ผู้หญิงถูกมองว่าด้อยกว่า ถูกใช้ และครอบครองโดยผู้ชาย ที่มีบทบาทในการกำหนดภาพลักษณ์ของผู้หญิงในสังคมญี่ปุ่นว่าเป็นเพศที่ด้อยกว่า มักถูกใช้งานหรือครอบครองโดยเพศชาย นอกจากนี้ โกลลี ยังได้กล่าวถึงประเด็นที่น่าสนใจอีกประเด็นหนึ่งว่า อุปลักษณ์ในปริเจที่ต่างกัน จะทำหน้าที่ต่างกัน เช่น อุปลักษณ์ในบทร้อยกรองมักทำหน้าที่ในการแสดงอารมณ์ความรู้สึก แต่ทำหน้าที่ในการอธิบายแนวคิดนามธรรมในปริเจที่เป็นบทวิเคราะห์ทางวิทยาศาสตร์

จากข้อสังเกตแนวคิดของโกลลีเป็นสิ่งที่น่าสนใจ หน้าที่ของอุปลักษณ์ตามประเภทของปริเจต่างๆ ทำหน้าที่แตกต่างกัน เช่น ปริเจบทวิทยาศาสตร์ ปริเจโฆษณา ปริเจบทบรรยายของครูในห้องเรียน และอื่นๆ ที่แสดงให้เห็นหน้าที่และบทบาทของอุปลักษณ์ในการสื่อสาร หรือเจตนาปริเจที่ทั้งเหมือนและแตกต่างกัน

ในบทความนี้ผู้วิจัยได้นำแนวคิด Lakoff and Johnson (1980) และ Kövecses (2002) และวิเคราะห์หน้าที่ของอุปลักษณ์ตามแนวคิดของ Goatly (1998)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอผลการวิจัยออกเป็นสองส่วน ส่วนแรก คือ มโนอุปลักษณ์ที่สะท้อนมุมมองและวิถีคิดของผู้ใช้ภาษาในนิตยสารเกี่ยวกับแม่และเด็ก และส่วนที่สองคือ หน้าที่ของอุปลักษณ์ดังกล่าว

1. มโนอุปลักษณ์ [แม่คือนักบริหาร]

ปัจจุบันนิตยสารเกี่ยวกับแม่และเด็กมีมากขึ้น เพราะในกลุ่มผู้หญิงที่เป็นแม่ต่างให้ความนิยมและศึกษาหาความรู้ข้อมูลเกี่ยวกับการเลี้ยงลูก อีกทั้งยังเป็นการปรึกษาปัญหาที่เกิดขึ้น และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในกลุ่มของคุณแม่ด้วยกัน ในขณะเดียวกันในกลุ่มของผู้เป็นแม่ คุณหมอ หรือผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับปัญหาแม่และเด็ก ได้ใช้ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่หลากหลาย และน่าสนใจในโอกาสต่างๆ ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่กลุ่มคนดังกล่าวใช้เป็นจำนวนมาก คือ อุปลักษณ์ [แม่คือนักบริหาร] ผู้เขียนบทความนำถ้อยคำที่ใช้ในบริบทการบริหารมาใช้ในบริบท การเลี้ยงดูลูก ซึ่งแสดงให้เห็นการเปรียบเทียบการเลี้ยงดูเป็นการบริหารจัดการ การลงทุน ที่มีผลกำไร อาชีพของนักบริหารเปรียบเป็นบทบาทความเป็นแม่ กลยุทธ์ที่ใช้ในวงการธุรกิจเปรียบเป็นวิธีการดูแลลูก การบริหารเปรียบเป็น

การดูแล เอาใจใส่ เลี้ยงดู การลงทุน ลงแรง จ่ายราคาเปรียบเทียบเป็นการทุ่มเท เอาใจใส่ ประเมินผลเปรียบเทียบเป็นการติดตาม การปรับปรุง/พัฒนาเปรียบเทียบเป็นเปลี่ยนวิธีการเลี้ยง และผลปลายทางเปรียบเทียบเป็นความประสบความสำเร็จของลูกค้า ความสัมพันธ์ดังกล่าว สามารถแสดงการเชื่อมโยงกันได้ ดังนี้

แบบเปรียบเทียบ (source domain)		สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ (target domain)
[นักบริหาร]		[แม่]
● อาชีพ	→	ความเป็นแม่
● กลยุทธ์	→	วิธีการ ดูแลลูก
● การบริหาร	→	ดูแล การเลี้ยง
การวางแผนเป้าหมาย	→	เลือกวิธีการเลี้ยง
การพัฒนาศักยภาพ	→	การเลี้ยงดู
การจัดการ	→	การเลี้ยงดู
● ลงทุน ลงแรง จ่ายราคา	→	ทุ่มเท เอาใจใส่
● ประเมินผล	→	ติดตาม
● ปรับปรุง/พัฒนา	→	เปลี่ยนวิธีการเลี้ยง
● ผลปลายทาง	→	ความประสบความสำเร็จของลูกค้า

ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนอุปลักษณ์ [แม่คือนักบริหาร] ปรากฏในข้อมูล ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1

การบริหารเวลาของลูกอย่างดี นอกจากเป็นโอกาสที่พ่อแม่จะสามารถพัฒนาศักยภาพของลูกได้แล้ว ทำให้มีกิจกรรมร่วมกันในครอบครัว และยังเป็นการฝึกวินัยชีวิตให้กับเด็กอีกด้วย ดังตัวอย่างพ่อแม่ นักดนตรี ก็ปรารถนาจะเห็นลูกเป็นนักดนตรีเช่นเดียวกับตน เวลาส่วนใหญ่ของลูก จึงใช้ไปกับการเล่นดนตรี และสอนดนตรีให้ลูก พ่อแม่บางคนอยากเห็นลูก เป็นนักอ่าน เวลาส่วนใหญ่ก็จะใช้เพื่อสร้างเมล็ดพันธุ์ “นักอ่าน” แก่ลูก เป็นต้น ดังนั้น สิ่งที่จะต้องทำก่อนคือ การวางแผนเป้าหมายในการพัฒนาศักยภาพของลูกก่อน แล้วจึงวางแผนการใช้เวลาลูก แล้วนำสู่การวางตารางเวลา ที่มีประสิทธิภาพ

(Mother and child, February 2014, p. 93)

จากตัวอย่างมีการใช้คำ การบริหาร การวางแผนเป้าหมาย การพัฒนาศักยภาพ วางแผน และประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นถ้อยคำที่ใช้ในวงความหมายของการบริหารจัดการองค์กร เมื่อนำมาใช้ในบริบทของการดูแลเลี้ยงดูลูกจึงแสดงให้เห็นการเปรียบการบริหารกับการเลี้ยงดูลูก โดยเปรียบเทียบการบริหารเวลากับการเลี้ยงดูลูก การวางแผนเป้าหมายกับการกำหนดวิธีการเลี้ยง พุทธิกรรมของลูก การพัฒนาศักยภาพของบุคคลในองค์กรกับการพัฒนาศักยภาพของลูก การวางแผนกับการดูแล และประสิทธิภาพที่ได้กับผลที่เกิดขึ้นกับลูก

ตัวอย่างที่ 2

วัยเด็กถือเป็นโอกาสทองของพ่อแม่ที่จะปลดปล่อยศักยภาพและพัฒนาเขาให้ไปได้ไกลสูงสุด ซึ่งต้องอาศัยลงทุน ลงแรง จ่ายราคาลงไป ซึ่งผู้เขียนคิดว่า ผลปลายทาง ที่ได้รับนั้นถือเป็นรางวัลแห่งความชื่นใจ ภูมิใจที่ยิ่งใหญ่สำหรับพ่อแม่อย่างแท้จริง

(Mother and child, February 2014, p. 93)

จากตัวอย่างมีการใช้คำ โอกาสทอง ศักยภาพ พัฒนา ลงทุน ลงแรง จ่ายราคาลงไป และผลปลายทาง ซึ่งเป็นถ้อยคำที่ใช้ในวงความหมายของการบริหารจัดการองค์กรธุรกิจเมื่อนำมาใช้ในบริบทของการดูแลเลี้ยงดูลูกจึงแสดงให้เห็นการเปรียบการบริหารกับการเลี้ยงดูลูก โดยเปรียบเทียบโอกาสทองกับช่วงเวลาของการเลี้ยงดูลูก ศักยภาพกับคุณสมบัติการเจริญเติบโตของลูก การพัฒนาเปรียบกับการเลี้ยงดู การลงทุน ลงแรง จ่ายราคาลงไป กับการทุ่มเทเอาใจให้ลูก ผลปลายทางที่ได้เปรียบกับความประสบความสำเร็จของลูก

ตัวอย่างที่ 3

ข้อแนะนำในการวางแผนตารางเวลาในภาคปฏิบัติ ดังนี้

1. พ่อแม่ควรเป็นผู้ริเริ่ม
2. ควรใช้การเสริมแรงไม่ใช้การ ลงโทษ
3. อย่าลืมนั่งง่าย ๆ
4. วางตารางเวลาแบบที่สามารถทำได้จริง
5. ประเมินผลตารางเวลาพร้อมปรับปรุงตารางเวลาทุกวัน
6. ไม่เคร่งเครียดเกินไป
7. สามารถทำกิจกรรมหลายๆ อย่างได้พร้อมๆ กันในเวลาเดียว

(Mother and child, February 2014, p. 92)

จากตัวอย่างมีการใช้คำ **ผู้ริเริ่ม เสริมแรง ล้มเลิก ประเมินผล และปรับปรุง** ซึ่งเป็นถ้อยคำที่ใช้ในวงความหมายของการบริหารจัดการองค์กรธุรกิจเมื่อนำมาใช้ในบริบทของการดูแลเลี้ยงดูลูกจึงแสดงให้เห็น การเปรียบเทียบการบริหารกับการเลี้ยงดูลูก โดยเปรียบเทียบสมบัติของนักบริหาร ผู้ริเริ่มกับแม่ การเสริมแรงให้กับบุคคลในองค์กร เปรียบกับการเสริมแรงให้กับลูก การล้มเลิกธุรกิจเปรียบกับความตั้งใจของแม่ การประเมินผลเปรียบกับการติดตามลูกของแม่ และการปรับปรุงเปรียบกับการปรับเปลี่ยนวิธีการเลี้ยงดูลูก

ตัวอย่างที่ 4

7 กลยุทธ์เป็นแม่เวิร์กกันมัม เมื่อสิ่งใหม่ๆ เริ่มต้น เราต้องเรียนรู้หรือจัดการชีวิตอย่างมีสติ โดยเฉพาะการเป็นคุณแม่เวิร์กกันมัม ที่สวมหมวกหลายใบ เราหาวิธีที่ช่วยให้ภารกิจและเรื่องจิตใจของคุณแม่ให้เป็นเรื่องง่ายในชีวิตกันค่ะ

(Mother&Care, October 2014, p. 24)

จากตัวอย่างที่ 4 มีการใช้คำว่า **กลยุทธ์** ซึ่งเป็นถ้อยคำที่ใช้ในวงความหมายของการบริหารจัดการองค์กร กลยุทธ์ คือ แนวทางในการดำเนินงานที่ทำให้องค์กรบรรลุเป้าหมาย หรือกลยุทธ์คือวิธีการในการแข่งขันที่จะทำให้องค์กรสามารถเอาชนะคู่แข่งได้ หรือกลยุทธ์คือแนวทางในการทำให้องค์กรประสบความสำเร็จ เมื่อนำมาใช้ในบริบทของการดูแลเลี้ยงดูลูกจึงแสดงให้เห็นการเปรียบเทียบการบริหารกับการเลี้ยงดูลูกให้ประสบความสำเร็จ

ตัวอย่างที่ 5

“แม่ เป็นอาชีพที่ไม่มีวันหยุด เพราะนอกจากจะต้องดูแลลูก ดูแลคู่ชีวิต และอีกสารพัด **การจัดการ**ในบ้าน เราจึงรู้สีกว่าคนเป็นแม่ (บางคน) ซ้ำลืมน้อยๆ จริงๆ แล้วไม่ได้เป็นความผิดปกติดะไร แม่แต่ละคนมีเรื่องที่ต้องจัดการหลายอย่าง จึงเป็นเรื่องธรรมดาที่จะลืมนั่นนี่ได้”

(Mother&Care, August 2014, p. 2)

จากตัวอย่างที่ 5 มีการใช้คำว่า **การจัดการ** ซึ่งเป็นถ้อยคำที่ใช้ในวงความหมายของการบริหารจัดการองค์กร การจัดการ หรือ management หมายถึง กระบวนการทำงานหรือกิจกรรมที่กลุ่มบุคคลในองค์กร ร่วมกันทำงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามแนวทางที่กำหนดไว้ 5 ขั้นตอนประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การบังคับบัญชาสั่งการ การประสานงาน และการควบคุม เมื่อนำมาใช้ในบริบทของการดูแล

เลี้ยงดูลูกจึงแสดงให้เห็นการเปรียบเทียบการบริหารจัดการกับการเลี้ยงดูลูกให้บรรลุวัตถุประสงค์ของผู้เป็นแม่

ตัวอย่างที่ 6

สร้างต้นทุนชีวิตให้ลูก การที่ลูกต้องเสียพ่อแม่ไปตั้งแต่เด็ก แรกๆ น้องจะดูเหงาบ้าง แต่ไม่นานก็หายเศร้า เพราะพื้นฐานเป็นเด็กเร่าแรง สิ่งที่เรา มาปรับในเรื่องการเลี้ยงดูก็คือการให้ความรัก ความอบอุ่นเหมือนเดิม ที่เพิ่มเติมคือเวลาและเล่นกับลูกมากขึ้น...

(Mother&Care, November 2014, p. 29)

จากตัวอย่างที่ 6 มีการใช้คำว่า **สร้างต้นทุน** ซึ่งเป็นถ้อยคำที่ใช้ในความหมายของธุรกิจ ต้นทุน หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในการดำเนินการผลิตสินค้าหรือบริการเมื่อนำมาใช้ในบริบทของการดูแลเลี้ยงดูลูกจึงแสดงให้เห็นการเปรียบเทียบการสร้างต้นทุนทางธุรกิจกับการสร้างต้นทุนชีวิต คือให้ลูกเป็นคนเก่ง คนดี มีความสุข และประสบความสำเร็จในชีวิต

ตัวอย่างที่ 7

อาหารเติมพลังแม่ท้อง พลังงานจำเป็นในช่วง**ไตรมาสที่ 2-3** แม่ท้องมีความต้องการพลังงานเพิ่มขึ้นถึงวันละ 300-500 กิโลแคลอรี เพื่อนำไปสร้างและพัฒนาอวัยวะของลูกน้อยได้สมบูรณ์ระหว่างอยู่ในท้องแม่ตนเอง

(Mother&Care, November 2014, p. 30)

จากตัวอย่างที่ 7 มีการใช้คำว่า **ไตรมาสที่ 2-3** ซึ่งเป็นถ้อยคำที่ใช้ในความหมายธุรกิจ ไตรมาส เป็นช่วงเวลา 3 เดือนของแต่ละปี โดยใน 1 ปี ก็จะมี 4 ช่วง เพราะ 1 ปี มี 12 เดือนช่วงละ 3 เดือน โดยส่วนใหญ่แล้วภาคธุรกิจ จะใช้ไตรมาสเป็นช่วงเวลาในการประเมินผลประกอบการต่างๆ ของบริษัท เพื่อให้รู้ผลการดำเนินการที่ผ่านมาในช่วงเวลา 3 เดือน เมื่อนำมาใช้ในบริบทของคุณแม่ตั้งครรภ์ จึงแสดงให้เห็นการเปรียบเทียบช่วงเวลาทางธุรกิจกับช่วงระยะเวลาของการตั้งครรภ์ไตรมาสแรก หมายถึง อายุครรภ์ 0-14 สัปดาห์ ไตรมาสที่ 2 หมายถึงอายุครรภ์ 14-28 สัปดาห์ และไตรมาสที่ 3 อายุครรภ์ 28-40 สัปดาห์

ตัวอย่างที่ 8

เป็นนักวางแผนที่ดี คุณสมบัติเด่นที่จำเป็นของนักวางแผน คือ **สำรวจ คิดคำนวณ และจดข้อมูล** อันดับแรก คือ **การสำรวจ** คุณพ่อคุณแม่

ควรตรวจดูของกินของใช้ในบ้านว่ามีอะไรหมดแล้วหรือใกล้จะหมดบ้าง หรืออาหารที่จะต้องใช้วัตถุดิบเครื่องปรุงอะไรบ้าง ของบางอย่างที่มีอยู่แล้วจะพอใช้หรือไม่ ต้องคำนวณ พร้อมคำนวณปริมาณการซื้อให้เพียงพอต่อการใช้ เมื่อสำรวจของที่จำเป็นจะซื้อพร้อมกะปริมาณที่ต้องการได้แล้ว ก็ควรจัดเป็นรายการให้ชัดเจนเพื่อประหยัดเวลา

(Mother&Care, May 2014, p. 65)

จากตัวอย่างที่ 8 มีการใช้คำว่า เป็นนักวางแผน ซึ่งเป็นถ้อยคำที่ใช้ในความหมายของนักบริหาร ที่ต้องมีคุณสมบัติเป็นนักวางแผน และนักวางแผนก็มีคุณสมบัติเฉพาะตัวคือ **สำรวจ คิดคำนวณ และจดข้อมูล** เมื่อนำมาใช้ในบริบทของคุณสมบัติของการเป็นแม่ จึงแสดงให้เห็นการเปรียบเทียบการวางแผนงานกับการวางแผนการซื้อของเข้าบ้านเพื่อทำอาหารให้ลูกรับประทาน

ผลการวิเคราะห์ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนทัศน์แม่คือนักบริหาร สะท้อนให้เห็นมิติใหม่ของการเป็นแม่ของผู้หญิงในสังคมปัจจุบันว่า บทบาทของแม่ การทำหน้าที่ของแม่ การเลี้ยงลูกเปรียบเสมือนการบริหารงานในภาคธุรกิจที่มีคุณสมบัติเป็นนักวางแผน จัดการ การดูแลเลี้ยงดูลูกจึงเปรียบกับการสร้างต้นทุนทางธุรกิจ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าความเป็นแม่จึงเป็นงานที่ยิ่งใหญ่

2. หน้าที่ของมโนอุปลักษณ์ [แม่คือนักบริหาร]

จากการวิเคราะห์หน้าที่ของมโนอุปลักษณ์ [แม่คือนักบริหาร] ของผู้ใช้ภาษาในนิตยสารเกี่ยวกับแม่และเด็ก พบทำหน้าที่ 2 ด้าน คือ หน้าที่ด้านการถ่ายทอดความคิด ได้แก่ การอธิบายความ การเปลี่ยนมุมมองใหม่ และหน้าที่ด้านบุคคลสัมพันธ์ การนำเสนอภาพลักษณ์ความเป็นแม่ ผู้วิจัยพบว่าหน้าที่ด้านการอธิบายความเด่นชัดที่สุด ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. หน้าที่ด้านการถ่ายทอดความคิด (Ideational function including explanation)

หน้าที่ด้านการถ่ายทอดความคิดเป็นการอธิบายสิ่งที่เป็นนามธรรม สิ่งที่ใช้ภาษาไม่คุ้นเคยหรือมีประสบการณ์มาก่อนและสิ่งที่อยู่ไกลตัวด้วยการเปรียบเทียบกับสิ่งที่เป็นรูปธรรมมากกว่า ใกล้ตัวหรือคุ้นเคยกว่า การใช้อุปลักษณ์จะช่วยให้เข้าใจและเห็นภาพตามความคิดที่ต้องการสื่อได้ชัดเจนขึ้น ช่วยลดถ้อยคำในการอธิบายความบางกรณี สามารถเปลี่ยนมุมมองของผู้ฟังที่มีต่อสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบได้ ผู้วิจัยพบว่า มโนอุปลักษณ์ [แม่คือนักบริหาร] ทำหน้าที่ด้านอธิบายความและเปลี่ยนมุมมองใหม่ ดังนี้

1.1 ทำหน้าที่ด้านอธิบายความ (explanation and modelling)

มโนอุปลักษณ์ [แม่คือนักบริหาร] ของผู้ใช้ภาษาในนิตยสารเกี่ยวกับแม่และเด็ก ทำหน้าที่ด้านอธิบายความขยายความช่วยให้เกิดมโนภาพและเข้าใจสิ่งที่ถูกเปรียบ คือ ความเป็นแม่ผ่านแบบเปรียบเทียบความเป็นนักบริหาร ที่เห็นภาพได้ชัดเจนซึ่งเห็นได้จากการนำถ้อยคำในความหมายของการบริหารจัดการในองค์กร หรือองค์กรธุรกิจ มาใช้อธิบายการดูแลเลี้ยงดู การดูแลครอบครัว ได้แก่ การบริหาร การวางแผนเป้าหมาย การพัฒนาศักยภาพ วางแผน ประสิทธิภาพ โอกาสทอง ลงทุน ลงแรง จ่ายราคาลงไป และผลปลายทาง ผู้ริเริ่ม เสริมแรง ล้มเลิก ประเมินผล และปรับปรุง กลยุทธ์ การจัดการ สร้างต้นทุน และไตรมาสที่ 2-3

1.2 ทำหน้าที่ด้านเปลี่ยนมุมมองใหม่ (reconceptualization)

มโนอุปลักษณ์ที่ใช้ภาษาในนิตยสารเกี่ยวกับแม่และเด็ก ยังอาจช่วยผู้รับสารได้มองบทบาทของบุคคลที่เป็นแม่ในมุมมองที่ไม่เคยคาดคิดมาก่อนหรือไม่ได้ให้ความสำคัญกับผู้หญิงในแง่ของมุมมองนี้มาก่อน เมื่อผู้ใช้นำนามมาใช้เปรียบเทียบกับการเล่นตุ๊กตาก็ทำให้ผู้รับสารเห็นมุมมองดังกล่าว ผู้วิจัยพบว่ามโนอุปลักษณ์ [แม่คือนักบริหาร] เป็นการเปลี่ยนมุมมองใหม่ที่ทำให้ผู้รับสารเข้าใจบทบาทของผู้หญิงในฐานะของบุคคลผู้เป็นแม่ที่เป็นนักบริหารจัดการทุกอย่างทั้งเรื่องส่วนตัว และการเลี้ยงลูก ตลอดจนบุคคลในครอบครัว ผู้หญิงที่รับบทเป็นแม่นั้นตัดสินใจแทนทุกคนในครอบครัวได้ ดังตัวอย่างที่ 2 ที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น ทำให้ผู้รับสารมีมุมมองต่อการเลี้ยงดูลูกของแม่เป็นการลงทุนทางธุรกิจ โดยมีแม่เป็นนักบริหารองค์กร ที่สามารถพัฒนาและปลดปล่อยศักยภาพลูกให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ สิ่งแม่ทุ่มเทกับการเลี้ยงดูเปรียบเสมือนการลงทุน ลงแรง ซึ่งผลปลายทางที่ได้รับถือเป็นรางวัลแห่งความสำเร็จ มโนอุปลักษณ์นี้ช่วยให้เห็นมุมมองว่าการเลี้ยงดูลูกคือการทำงานของนักบริหาร การทุ่มเทเอาใจใส่คือการลงทุน

2. หน้าที่ด้านบุคคลสัมพันธ์ (interpersonal function including positive)

หน้าที่ด้านบุคคลสัมพันธ์ คือ หน้าที่ด้านการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เช่น การแสดงอารมณ์ความรู้สึก การสร้างความสนิทสนมกับผู้ที่สื่อสารด้วย และยังรวมถึงการนำเสนอภาพลักษณ์ของตนเองด้วย มโนอุปลักษณ์ [แม่คือนักบริหาร] เป็นการนำเสนอภาพลักษณ์ของบุคคลผู้เป็นแม่ด้านบวก โดยเห็นได้จากการเลือกแบบเปรียบเทียบที่สะท้อนคุณสมบัติที่ดี ความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ความเป็นแม่ที่ถ่ายทอดออกมาทางภาษา แสดงให้เห็นว่าแม่ เป็นผู้ที่เก่งในด้านการบริหารจัดการในการเลี้ยงดูลูก ความเป็นแม่เรียนรู้ได้ สะท้อนจากมโนทัศน์ [แม่คือนักบริหาร] ซึ่งนักบริหารจะต้องเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ รับฟังปัญหาเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข ดังตัวอย่างที่ 3

ข้างต้น สะท้อนให้เห็นบทบาทของแม่ที่เป็นผู้มีความสามารถบริหารจัดการได้เป็นอย่างดี สะท้อนภาพลักษณ์ของบุคคลผู้เป็นแม่ด้านบวกโดยเห็นได้จากการเลือกแบบเปรียบเทียบที่สะท้อนคุณสมบัติที่ดี มีความรู้ เป็นผู้ริเริ่ม

จากการวิเคราะห์หน้าที่ของมโนอุปลักษณ์ [แม่คือนักบริหาร] ที่ผู้ใช้ภาษาในนิตยสารเกี่ยวกับแม่และเด็กใช้ พบทำหน้าที่ 2 ด้าน คือ หน้าที่ด้านการถ่ายทอดความคิดได้แก่ การอธิบายความขยายความช่วยให้เกิดมโนภาพและเข้าใจสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ ความเป็นแม่ ผ่านแบบเปรียบเทียบเป็นนักบริหารที่เห็นภาพได้ชัดเจน การเปลี่ยนมุมมองใหม่ ทำให้ผู้รับสารเข้าใจบทบาทของผู้หญิงในฐานะของบุคคลผู้เป็นแม่ที่เป็นนักบริหารจัดการทุกอย่าง ทั้งเรื่องส่วนตัว และการเลี้ยงลูก ตลอดจนบุคคลในครอบครัว ผู้หญิงที่รับบทเป็นแม่นั้นตัดสินใจแทนทุกคนในครอบครัวได้ และหน้าที่ด้านบุคคลสัมพันธ์นำเสนอภาพลักษณ์ความเป็นแม่ด้านบวก โดยเห็นได้จากการเลือกแบบเปรียบเทียบที่สะท้อนคุณสมบัติที่ดี ความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ความเป็นแม่ที่ถ่ายทอดออกมาทางภาษา

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่สะท้อนมโนทัศน์ แม่คือนักบริหาร สะท้อนให้เห็นมิติใหม่ของการเป็นแม่ของผู้หญิงในสังคมปัจจุบันว่า บทบาทของแม่ การทำหน้าที่ของแม่ การเลี้ยงลูกเปรียบเสมือนการบริหารงานในภาคธุรกิจที่มีคุณสมบัติเป็นนักวางแผน จัดการ การดูแลเลี้ยงดูลูกจึงเปรียบกับการสร้างต้นทุนทางธุรกิจ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าความเป็นแม่จึงเป็นงานที่ยิ่งใหญ่

หากพิจารณามุมมองด้านผู้ส่งสารในการใช้ภาษาเขียนในบทความต่างๆ พบว่าผู้ส่งสารนั้นมีทั้งผู้หญิงและผู้ชาย ต่างใช้รูปแบบภาษาในเชิงเปรียบเทียบ อีกทั้งผู้ใช้ภาษาในบทความมีสถานะเป็นแม่ และไม่ใช่มแม่ แต่ก็มีมุมมองต่อความเป็นแม่ว่า ความเป็นแม่เป็นหน้าที่ที่ยิ่งใหญ่ของผู้หญิงที่ผูกติดกันไว้อย่างแน่นแฟ้น ทำให้ผู้หญิงจะต้องแบกรับความคาดหวังจากสังคม และต้องเสียสละในสิ่งต่างๆ สอดคล้องกับ Artch (2014, p. 38) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ความคาดหวังสังคมในตัวผู้หญิง รวมถึงการสร้างวาทกรรมว่า ผู้หญิงจะต้องมีสัญชาตญาณความเป็นแม่โดยธรรมชาติ ด้วยว่ายังสร้างกรอบของความเป็นแม่ที่ดีเกินไปให้ผู้หญิงสามารถจะกระดิกออกจากกรอบนั้นได้เลย สิ่งนี้ไม่ได้เป็นกรอบเฉพาะในสังคมไทยเท่านั้น แต่เป็นกรอบที่ดีเกินไปผู้หญิงในแบบสากล จะเห็นได้ว่า สังคมคาดหวังในความเป็นแม่ในตัวตนของผู้หญิงค่อนข้างสูง แม่จึงได้รับการยกย่อง แต่ในขณะเดียวกันผู้หญิงอาจมองว่าการเป็นแม่คือภาระงานหนัก

อุปลักษณ์ [แม่คือนักบริหาร] ผู้เขียนบทความในนิตยสารเกี่ยวกับแม่และเด็ก ได้นำถ้อยคำที่ใช้ในบริบทการบริหารมาใช้ในบริบท การเลี้ยงดูลูก ซึ่งแสดงให้เห็น การเปรียบเทียบการเลี้ยงดูเป็นการบริหารจัดการ การลงทุน ที่มีผลกำไร อาชีพของนักบริหาร เปรียบเป็นบทบาทความเป็นแม่ กลยุทธ์ที่ใช้ในวงการธุรกิจเปรียบเป็นวิธีการดูแลลูก การบริหารเปรียบเป็นการดูแลเอาใจใส่ เลี้ยงดู การลงทุน ลงแรง จ่ายราคา เปรียบเป็น การทุ่มเท เอาใจใส่ประเมินผลเปรียบเทียบเป็นการติดตาม การปรับปรุง/พัฒนา เปรียบเป็น เปลี่ยนวิธีการเลี้ยง และผลปลายทาง เปรียบเป็นความสำเร็จของลูก จากถ้อยคำอุปลักษณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ผู้หญิงในฐานะของบุคคลผู้เป็นแม่ ที่สามารถเป็นนักบริหารจัดการทุกอย่างทั้งเรื่องส่วนตัว การเลี้ยงลูก ตลอดจนบุคคล ในครอบครัว ผู้หญิงที่รับบทเป็นแม่แล้วนั้น ตัดสินใจแทนทุกคนในครอบครัวได้ ซึ่งสัมพันธ์กับแนวคิดของสหรัฐอเมริกาที่ยกย่องผู้หญิง ดังคำกล่าวให้สัมภาษณ์ของ Mary Barra (Mother and child, February, 2014, p. 83) ในคอลัมน์ Super Mom แม่ที่เป็นผู้หญิงที่เป็นผู้นำสูงสุดบริษัทรถยนต์จีเอ็ม เหตุที่จีเอ็มเลือกผู้หญิงทำงาน ในตำแหน่งนี้ เพราะผู้หญิงกำลังมีบทบาทแทนผู้ชายในการซื้อรถ

หน้าที่ของมโนอุปลักษณ์ [แม่คือนักบริหาร] ของผู้ใช้ภาษาในนิตยสารเกี่ยวกับ แม่และเด็ก พบทำหน้าที่ 2 ด้าน คือ หน้าที่ด้านการถ่ายทอดความคิด ได้แก่ การอธิบาย ความขยายความช่วยให้เกิดมโนภาพ และเข้าใจสิ่งที่ถูกเปรียบ คือ ความเป็นแม่ ผ่านแบบเปรียบเทียบความเป็นนักบริหารที่เห็นภาพได้ชัดเจน การเปลี่ยนมุมมองใหม่ทำให้ ผู้รับสารเข้าใจบทบาทของผู้หญิงในฐานะของบุคคลผู้เป็นแม่ที่เป็นนักบริหารจัดการ ทุกอย่างทั้งเรื่องส่วนตัว และการเลี้ยงลูก ตลอดจนบุคคลในครอบครัว ผู้หญิงที่รับบท เป็นแม่นั้น ตัดสินใจแทนทุกคนในครอบครัวได้ และ หน้าที่ด้านบุคคลสัมพันธ์ นำเสนอ ภาพลักษณ์ความเป็นแม่ด้านบวกโดยเห็นได้จากการเลือกแบบเปรียบที่สะท้อน คุณสมบัติที่ดี ความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ความเป็นแม่ที่ถ่ายทอดออกมา ทางภาษา

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า มุมมองใหม่ของความเป็นแม่ในปัจจุบัน สังคมคาดหวัง ผู้หญิงที่เป็นแม่ต้องมีความสามารถ แม่ในปัจจุบันต้องมีความรู้ แสวงหาความรู้รอบด้าน ไม่เพียงแต่เรื่องของการเลี้ยงดูลูกเท่านั้น ทุกอย่างในครอบครัว แม่ที่พึงปรารถนา จะต้องเก่ง มีความรู้ ความสามารถ สามารถแก้ไขปัญหาจัดการในทุกๆ เรื่อง จะเห็นได้ว่า ความเป็นแม่ไม่เพียงสัญชาตญาณเท่านั้น แต่ความเป็นแม่ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ และความเป็นผู้นำอยู่ในตนเอง

ผลจากการวิจัยในครั้งนี้ทำให้เห็นมุมมอง มิติตามความเป็นแม่ของผู้หญิง ที่สื่อผ่าน ภาษาในนิตยสารเกี่ยวกับแม่และเด็ก อาจกล่าวได้ว่าภายใต้ความเป็นหญิงที่สมบูรณ์แบบ

นั้นมีความเป็นแม่ที่อยู่ในตัวตนนั้นด้วย เวลาเปลี่ยนแปลงบทบาทความเป็นหญิงที่เป็นแม่ในสังคมไทยย่อมเปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้ สังคมเองควรให้โอกาสผู้หญิงได้ทำงานในด้านการบริหารจัดการและเรื่องอื่นๆ ด้วย

๕๕๕๕ ๕๕ ๕๕๕๕

References

- Barra, M. (2014). Super mom (ซูเปอร์แม่ม). In **Mother and child**. (February, 2014), 83.
- Bunnag, A. (2014). The identity of the mother (ตัวตนของแม่). In **Modernmom**. (August, 2014), 38-39.
- Coughlin, L. (2011). **Enlightened power: how women are transforming the practice of leadership**. USA: Paperback.
- Goatly, A. (1998). **The Language of Metaphors**. New York: Routledge.
- Halliday M.A.K. (1994). **An introduction to functional grammar** (2nd ed). London : E.Arnold
- Kövecses, Z. (2002). **Metaphor : a practical introduction**. USA: Oxford University Press.
- _____. (2005). **Metaphor in culture: universality and variation**. USA: Cambridge University Press.
- Lakoff, G., & Johnson, M. (1980, 2003). **Metaphors we live by**. USA: Chicago Press.